

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки дошкільної та початкової освіти

ДИПЛОМНА РОБОТА

магістра
(освітній ступінь)

**на тему: «УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ПРОФЕСІЙНО-
ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ЯК СЕРЕДОВИЩЕМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО
РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи ПО–2м(з)
спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
заочної форми навчання

Бенца Яна Василівна

Керівник: *Гавришко С. Г.*

Рецензент:

Мукачево – 2019 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ ПРОФЕСІЙНОГО УЧИЛИЩА.....	8
1.1 Психолого-педагогічні дослідження проблеми інтелектуального розвитку особистості.....	8
1.2 Сучасні особливості професійно-технічної освіти.....	18
1.3 Учень професійно-технічного навчального закладу як об'єкт і суб'єкт інтелектуального розвитку.....	29
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ ЯК СЕРЕДОВИЩЕМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ МОЛОДОЇ ЛЮДИНИ....	45
2.1 Управлінські чинники становлення інтелектуально-розвивального середовища освітнього закладу.....	45
2.2 Шляхи і засоби інтелектуально-розвивального впливу на учнів професійно-технічного навчального закладу.....	50
2.3 Проект удосконалення інтелектуально-розвивального впливу на учнів у ДПТНЗ «Мукачівському професійному аграрному ліцеї ім. М. Данканича».....	72
ВИСНОВКИ.....	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	89
ДОДАТКИ.....	95

ВСТУП

Серед численних факторів, що зумовлюють рівень матеріального та культурного життя у будь-якій країні, чільне місце займає досягнутий нею інтелектуальний потенціал. Історичний досвід розвитку суспільства свідчить про те, що за наявності могутнього інтелектуального потенціалу, який визначається здатністю людей до розумової діяльності та до розвитку творчих нахилів особистості, високого рівня життя можуть домогтися навіть ті держави, які не відзначаються багатством природних ресурсів (наприклад, Німеччина, Японія, Великобританія та інші), але в яких є наявний інтелектуальний потенціал. У наш час від нього залежать близькі та віддалені перспективи економічного, соціального та культурного розвитку країни. Максимальний розвиток та реалізація потенціалу в галузі політики, економіки, матеріального виробництва, управління, науки, техніки, літератури, мистецтва, освіти та інших сфер життя є запорукою виходу України з того стану, в якому вона зараз опинилася.

Спроби незалежної України здійснити перебудову у різних сферах суспільного життя переконливо доводять, що у інтелектуальній діяльності людей приховані невичерпні резерви підвищення ефективності матеріального виробництва та рівня життя. Однак інтелектуальний потенціал людства не з'являється просто так. Він потребує розпізнання, розвитку і стимулювання. Численні психолого-педагогічні дослідження доводять, що найсприятливіший період розвитку інтелектуальних здібностей людини – це дитинство.

Проблема інтелектуального розвитку досліджується як психологами, так і педагогами. Вона здавна була і залишається в центрі уваги вчених психологів, педагогів, методистів, вчителів практиків. Нею займалися такі вчені як Ж.Ж. Руссо, М. Монтесорі, Й. Герберт, Й.Г. Песталоцці (власне йому належить термін «розвивальне навчання»), К.Д. Ушинський, Л.В.

Виготський, Л.В. Занков, П.Я. Гальперін, Н.Ф. Дусавицький, О.Я. Савченко. Вирішенню проблем інтелектуального розвитку присвячені також праці Л. Богоявленського, Н. Менчинської, С. Рубінштейна. Проте, враховуючи положення системного та середовищного підходів, зупиняємось на думці, що проблема індивідуального інтелектуального розвитку може бути ефективно вирішена лише за умови ефективного управління навчальним закладом, що інтегрував б його інтелектуально-розвивальні чинники як складові певного середовища.

Теоретики та практики управління в сфері освіти завжди приділяли певну увагу проблемам управлінської роботи в навчальних закладах, насамперед в загальноосвітніх школах різних типів. Широке розповсюдження отримали праці багатьох українських вчених і практиків: Є.С.Березняка, Г.В.Єльнікової, О.М.Коберника, В.І.Маслова, В.С.Пікельної, В.О.Сухомлинського, Ю.Я.Табакова та ін., а також дослідження науковців із країн ближнього зарубіжжя: Ю.П.Батишева, Ю.В.Васильєва, М.Г.Захарова, М.Л.Кондакова, В.В.Коробейникова, А.А.Попова, М.М.Поташника, Л.М.Портнова, В.С.Татьянченко та ін.

Проте перелічені дослідження спрямовані насамперед на теоретичні і технологічні питання управлінської діяльності і організації роботи з інтелектуального розвитку учнів педагогічними колективами загальноосвітніх шкіл, тобто не відображають специфічних умов навчально-виховного процесу, притаманного іншим навчальним закладам, що працюють із підлітками та юнаками, зокрема навчальних закладів системи професійно-технічної освіти, тобто діапазон досліджень залишається дещо обмеженим.

Разом з тим, в даний час в умовах соціальної нестабільності, втрати духовної орієнтації особливо важливою стає роль установ початкової професійної освіти, як своєрідного початкового ступеня у формуванні громадської моральності особистості. Початкова професійна школа покликана задовольняти поточні потреби суспільства у фахівцях, що

володіють не тільки широким загальним кругозором, а й професійною мобільністю, умінням швидко адаптуватися до нових умов виробництва, і при цьому не залишати поза увагою проблем інтелектуального розвитку учнів професійно-технічних закладів.

Актуальність окресленої проблеми зумовила вибір теми дипломної роботи: **«Управління закладом професійно-технічної освіти як середовищем інтелектуального розвитку особистості»**.

Об'єкт дослідження – інтелектуальний розвиток учнів в умовах професійно-технічного навчального закладу.

Предмет дослідження – управління системою чинників інтелектуального розвитку особистості в умовах професійно-технічного навчального закладу.

Мета дослідження - визначення перспективних напрямків управління процесом інтелектуального розвитку молоді в умовах професійно-технічного навчального закладу.

Для реалізації мети дипломної роботи нами сформульовані наступні **завдання**:

- 1) розкрити сутність поняття «інтелектуальний розвиток особистості» в його традиційному і сучасному розумінні;
- 2) виокремити особливості учня професійно-технічного навчального закладу як об'єкта і суб'єкта інтелектуального розвитку;
- 3) з'ясувати зміст і завдання управління професійно-технічним навчальним закладом як середовищем інтелектуального розвитку майбутнього робітника;
- 4) розробити проект системи інтелектуально-розвивального впливу в умовах навчального закладу.

У процесі виконання роботи використовувались такі **методи дослідження**:

- теоретичні (теоретичний аналіз, узагальнення, систематизація, моделювання) застосовувалися для визначення і узагальнення теоретичних

основ інтелектуального розвитку людини, особливостей створення інтелектуально-розвивального середовища;

- емпіричні: опитування, тестування, спостереження.

Практичне значення дослідження: полягає в тому, що охарактеризовано педагогічні умови інтелектуального розвитку особистості у навчально-виховному процесі професійних навчальних закладах, визначено управлінські аспекти їхнього впровадження. Результати дослідження застосовані у навчально-виховному процесі ДПТНЗ «Мукачівського професійного аграрного ліцею ім. М. Данканича».

Базою педагогічного дослідження був ДПТНЗ «Мукачівський професійний аграрний ліцей ім. М. Данканича».

Апробація дослідження відбулася на III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів» в місті Мукачево.

Публікації: Бенца Я. В. Інтелектуальний розвиток учнів ПТНЗ/ Бенца Я. В., Гавришко С. Г.// Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів: збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16-17 травня 2019 р., Мукачево / Ред.кол. : Т.Д.Щербан (гол.ред.) та ін. – Мукачево : Вид-во МДУ, 2019. – С.71-73.

Робота складається зі вступу, двох розділів, списку використаних джерел (75 найменування), 88 сторінки основного тексту, 2 рисунки та 1 таблиця.

ВИСНОВКИ

В сучасних розвинутих державах особлива увага приділяється інтелектуальному розвитку населення. Інтелектуальний потенціал, тобто здатність до розумової діяльності та до розвитку творчих нахилів особистості, безпосередньо зумовлює рівень матеріального та культурного життя в країні забезпечити високий рівень життя народу.

Формування інтелектуально-розвиненої особистості є основою для здатності самостійно і критично мислити, вміння бачити, креативно вирішувати проблеми і творчо реалізовувати себе у навколишньому середовищі.

Завдання педагогів в сучасному професійному освітньому закладі не обмежується лише включенням учня в процес засвоєння інформації, вони передбачають створення системи навчально-виховної діяльності, в якій учень відчував би потребу в розвитку власного інтелекту, докладав цілеспрямованих зусиль для цього.

Суттєвою особливістю ефективного інтелектуального розвитку учня професійно-технічного училища є: по-перше - наявність в учня інтересу та позитивного ставлення до майбутньої професійної діяльності, а по-друге - бачення і прийняття особистісно-розвивального потенціалу учня педагогічним колективом, по-третє – активне використання в навчальному процесі інформаційно-технологічного забезпечення.

В процесі інтелектуального розвитку основна увага нами приділялась розвиток творчого інтелекту і творчості в цілому.

Аналіз результатів творчого завдання і бесід з учнями свідчить, що ставлення учнів ПТНЗ щодо творчості неоднозначне. В більшості випадків воно носило емоційно-позитивний характер, однак ступінь його прояву в учнів був різним. Так, 27,2% учнів мали стійке позитивне ставлення до творчої діяльності.

51,1% учнів мали певні знання про сутність творчої діяльності, але не мали чітке уявлення про її відмінності від репродуктивної діяльності та не могли визначити якими якостями повинна володіти творча особистість.

Поряд з цим, зустрічались й такі учні (21,7%), які не мали чітких уявлень про особливості творчої діяльності, неспроможні були дати характеристику якостей, які притаманні творчої особистості, не застосувати неординарні способи вирішення проблем. Також, в них був відсутній інтерес до творчості, бажання будь-що майструвати, конструювати, творити.

На нашу думку, причинами такого становища було те, що в навчально-виховному процесі при організації діяльності учнів використовуються в основному репродуктивні методи, не приділяється належної уваги щодо підготовки їх до творчої діяльності та розвитку творчого потенціалу учнів, розвитку якостей, які визначають творчий підхід до вирішення завдань.

Для ефективного інтелектуального розвитку учнів закладів професійної освіти потрібно спеціальним чином організоване педагогічне середовище на певних педагогічних засадах, а саме: застосування педагогіки співробітництва, проблемного навчання, діалогу як форми творчої діяльності, евристичних методів навчально-творчої діяльності та якісна організація і методичне забезпечення самостійна робота учнів. Дотримання означених педагогічних засад у навчально-виховному процесі допоможуть викладачу більш ефективно та цілеспрямовано розвивати в учнів ПТНЗ інтелектуальні здібності.

Підвищення рівня розумової діяльності учнів ПТНЗ, удосконалення її форм і прийомів виявляється в тому, що вони глибше розуміють природничі й соціально-історичні явища, оволодівають науковим їх поясненням, оцінкою соціальних факторів і подій, уміння самостійно поповнювати свої знання, орієнтуватись у стрімкому потоці наукової і політичної інформації.

Універсальним засобом поліпшення інтелектуального розвитку учнів ПТНЗ бачимо систему інтелектуальних ігор, які передбачається застосовувати як у самому закладі, так і в турнірах між ПТНЗ.



МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>